

Volkstuin- en Recreatietuinvereniging Bodegraven

Clubblad

**Elfde jaargang
September 2017 no: 3**

Verenigingsblad van de Volkstuin- en Recreatietuinvereniging Bodegraven
Opgericht november 1972
Elfde jaargang no. 3 september 2017

Bestuur:

Piet van Kooten tel.: **0172-612786**
(vicevoorzitter/penningmeester e-mail: pietvankooten@casema.nl
wnd. tuincommissaris West) Koninginneweg 139 2411 XN Bodegraven

Mandy de Wit tel.: **06-18378178**
(secretaris) e-mail: froggy76@live.nl
Waagpoort 16 2411 SC Bodegraven

Arjen Boekhorst tel.: **0172-611811**
(winkelcommissie) e-mail: arjenbaukje@icloud.com
De Deel 3 2411 SH Bodegraven

Jan van der Neut tel.: **0172-616019**
(tuincommissaris Oost) e-mail: janvdneut@gmail.com
Vossestaart 19 2411 ML Bodegraven

Bert de Ruiter tel.: **0172-615279**
(tuincommissaris Oost) e-mail: ruiter108@zonnet.nl
Koninginneweg 413 2411 XT Bodegraven

Herinnering: jubileumbarbecue

Beste medetuinders,

Zoals u weet, is het op 27 november 2017 45 jaar geleden dat de Volkstuinvereniging is opgericht. Dit heugelijke feit willen we zoals eerder aangegeven niet zomaar voorbij laten gaan. In plaats van het jaarlijkse Oogstfeest in september organiseren bestuur en vrijwilligers dit jaar daarom een gezellig samenzijn in de vorm van een barbecue, oftewel: een BBQ.

Via de verenigingsmail of de post heeft u hiervoor al een uitnodiging gekregen met aanvullende informatie.

Ook vanaf deze plaats nodigen wij u hartelijk uit om gezellig langs te komen, op

zaterdag 30 september bij de Polderhof, 's middags vanaf 15.00 uur

Graag tot ziens!

Het bestuur

Van het bestuur

Piet van Kooten (vicevoorzitter)

Beste medetuinders,

De meeste vakanties zitten er weer op. Het bestuur hoopt dat u uitgerust en wel en met goede zin weer aan het tuinieren bent geslagen. Eenmaal terug thuis constateert een doorsnee-vakantieganger immers al snel dat er werk aan de winkel is. Er kunnen gewassen zijn doorgeschoten. En natuurlijk is er altijd weer de noodzakelijke onkruidbestrijding.

De zomer is zo goed als voorbij en temperaturen die af en toe een stapje terug doen,

kondigen de nazomer en de herfst alweer aan. Het tuinseizoen is voor een deel weer verstreken en de planken thuis staan waarschijnlijk vol met verwerkte producten van de tuin: jam, augurken, uitjes, etc. Genoeg om nog lang te kunnen nagenieten van een mooie zomer.

Onderhoud sloten

Nu het de komende maanden langzaamaan weer tijd wordt om de tuin voor te bereiden op de winter brengt het bestuur graag een aantal zaken onder uw aandacht. Van de leden wordt verwacht dat ze hun sloot regelmatig onderhouden, en zeker in het najaar, in verband met de slootshouw door het waterschap. Om problemen met de waterafvoer te voorkomen, is het noodzakelijk de overmatige plantengroei regelmatig te verwijderen. Een blik in ons tuinreglement leert daarbij dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij ons als huurders van een tuinkavel ligt, zie artikel 3 (onderhoud sloten).

Heeft u vragen over welke werkzaamheden er in dit verband precies van u verwacht worden? Neemt u dan even contact op met de tuincommissarissen, of met iemand anders uit het bestuur!

Najaarsmarkt

Ook dit jaar, op zaterdag 16 september, willen wij als tuinvereniging weer aanwezig zijn met een kraam op de Najaarsmarkt. Naar alle waarschijnlijkheid kunt u ons deze keer

vinden op de Oude Markt in plaats van in de Marktstraat. Maar hoe dan ook, natuurlijk bent u van harte welkom om langs te komen voor een praatje of wat dan ook.

Huurprijs

Verder herinneren wij u opnieuw aan de stapsgewijze verhoging van de prijzen voor de volkstuinhuur. Zoals eerder aangegeven heeft de gemeente de huurprijs voor het komende verenigingsjaar (vanaf 15 november) bepaald op 46 eurocent per m².

Onkruidvrije paden

Op diverse plekken op Oost en West groeit het onkruid alweer aardig over de paden, vooral langs het toegangspad. Het verzoek aan alle leden is om het deel van het pad dat grenst aan de door hen gehuurde tuin vrij te houden van onkruid. Onze verantwoordelijkheid beperkt zich niet tot het onderhouden van de tuin en de sloot. Ook de paden horen erbij!

Snoeiafval

Snoeiafval van bomen mag pas vanaf 15 november aan de weg worden gelegd. Het verzoek is om de takken te deponeren met de kont naar de weg. Het dumpen van struiken is niet toegestaan.

Het bestuur wenst u veel tuinplezier toe en besluit voor deze keer met een gedicht:

DE TUIN ...

begint uit te bloeien,
de opruimbeurt begint
het goede zaad word opgeborgen
tot de lente weer begint
nu gaat alles even rusten
tot de winter is voorbij
als de lente weer gaat komen
zetten we alles netjes op rij!

(Annie van Hees, België)

Nieuwsbrief commissie Wisselteelt (september 2017)

Beste medetuinders,

Nadat we in mei onze plannen hadden voorgelegd aan het bestuur zijn wij in juni aan de slag gegaan als commissie Wisselteelt.

Velen van u hebben ons al op de tuinen zien rondlopen; Aad met zijn foto toestel en Gijs met zijn notitieblok!

Op de percelen West en Oost hebben we alle tuinen gefotografeerd. Daarna is van elke tuin een plattegrond getekend waarop staat aangegeven waar in 2017 de uien en de aardappelen waren gepoot en geplant.

De foto's zijn inmiddels vastgelegd op een memorystick. De plattegronden met bijbehorende notities worden nu door Mark in de computer gezet.

Het was een hele klus om de nummers van de tuinen terug te vinden op de paaltjes, maar met behulp van de aanwezige tuinders is dit gelukt. Aan nieuwe nummerbordjes op de tuinen wordt gewerkt, zo hoorden we van het bestuur!

Voor de commissie was het een leuke ervaring om op deze manier naar te tuinen te kijken. Verschillenden van ons waren nog nooit op tuin Oost geweest!

Graag houden wij u op de hoogte van de voortgang van onze bezigheden. Tot nader contact!

Met vriendelijke groet, namens de commissie wisselteelt,

Aad Beens, Mark Harmsma, Gijs Knevel en Bert de Ruiter

Vers van het land – Druivensalade met dragondressing en geitenkaas

Na de zomer kijk ik altijd weer uit naar de tijd dat de druiven rijp zijn. Deze druivensalade is verrassend door de frisse combinatie van dragon en pittige geitenkaas. Prima om als voorgerechtje te serveren, maar ook als bijgerecht zeer geschikt! Gebruik het liefst druiven zonder pit.

Ingrediënten voor 6 personen:

1 bak blauwe druiven;
1 bak witte druiven;
½ bosje dragon;
1 eetlepel dragonazijn;
3 eetlepels olijfolie;
1 sjalotje;
stukje oude geitenkaas (hard genoeg om te raspen);
snufje zout;
peper

Werkwijze:

Snijd het sjalotje in ragfijne ringen. Was de druiven en halveer ze. Pluk de blaadjes van het bosje dragon en snijd ze in kleine stukjes. Houd een paar blaadjes heel voor de garnering. Doe de dragonazijn in een kommetje en voeg de fijngesneden dragon toe. Breng het geheel op smaak met het snufje zout en wat peper. Voeg langzaam al roerend de olijfolie toe en meng tot een mooie dressing. Voeg daarna de sjalotringetjes toe en meng nogmaals door. Doe de druiven in een kom en meng ze door elkaar. Voeg de dressing toe en laat alles minimaal een half uur staan, zodat de dressing goed in de druiven kan trekken. Leg op een bordje een bedje van ijsbergsla en verdeel de druiven er overheen. Rasp vlak voor het serveren de geitenkaas erover en garneer met de achtergehouden dragonblaadjes.

Eet smakelijk!

Caroline Zwaneveld

Tips voor de tuinbonenteelt

Soms kom je al zoekend op internet een stukje tegen dat je uit het hart gegrepen is, omdat je het helemaal herkent. Mij overkwam dat toen ik recent een kijkje nam op de website van een Nederlander die in Portugal een compostboerderij runt (voor de liefhebbers: ik heb het over de boerderij Hestel Tellus; zie www.compostboerderij.blogspot.nl).

Het stukje dat ik las, ging over tuinbonen; ook op onze volkstuinvereniging een populair gewas. De eigenaar beschreef hoe zijn teelt in het seizoen 2013-2014 onbedoeld was uitgegroeid tot een soort experiment. Op verschillende plekken in zijn tuin had hij tuinbonen gepoot: in een ommuurd bloembed, in ruige steengrond die eigenlijk nog maar net was ontgonnen en waar snel wat oude compost aan was toegevoegd, en in potten voor het huis. De meeste planten had hij lekker verwend, behalve waar dat vanwege de locatie niet kon. Een doekje hier en een schuttinkje daar, tegen de wind en tegen de regen. Als de oogsttijd is aangebroken blijken er tussen de percelen grote verschillen te zijn. Sommige planten dragen heel weinig vrucht, andere juist heel veel. Dat vraagt natuurlijk om een verklaring, en in een gemakkelijk stukje probeert de auteur op een rij te zetten wat een tuinboon nu wel nodig heeft en wat niet. Welke conclusies trekt hij uit zijn experiment?

Weer en wind

Het eerste wat hij betoogt is dat je tuinbonen niet te veel moet knuffelen. „Ze hebben genoeg aan wat rode Portugese aarde, wat oude compost en voldoende zonlicht.” Zijn tweede opmerking is dat je een tuinboon nooit in potten moet kweken, omdat hij onder de voeten „vooral veel ruimte nodig heeft.”

Alles overziend meent de tuinder het volgende te hebben ontdekt: Een plantensoort gaat zich alleen voortplanten als hij genoeg ruimte denkt te hebben en als hij het idee heeft dat overleven niet vanzelfsprekend is. Toegepast op de tuinboon; genoeg ruimte houdt in: voldoende losgewerkte grond om te kunnen wortelen. En niet vanzelfsprekend overleven houdt in: te veel beschutting is niet goed. Een tuinboon moet een beetje normaal zijn blootgesteld aan weer en wind.

Toen ik het stukje op me liet inwerken, dacht ik meteen: Best herkenbaar. Als je voor een aantal seizoenen op een rij zet wat de teelt van tuinbonen je heeft opgeleverd, dan zie je inderdaad dat het best wisselvallig is. Het ene jaar brtengt beduidend meer op aan oogst dan het andere.

De belangrijkste verklarende factor lijkt mij overigens het weer te zijn. Wat doet de temperatuur, in welk stadium van de teelt was het nat en wanneer scheen er een lekker zonnetje? Maar natuurlijk moet je ook bij jezelf te rade gaan met de vraag: Wat heb ik zelf in de hand? Onvermijdelijk haal je dan de aloude handboeken weer tevoorschijn. Welke tips over de tuinbonenteelt worden daarin genoemd?

Eerst raadplegen we het oude Bodegraafse tuinboekje van Turkenburg Zaadhandel BV. Dat bevat een drietal belangrijke aanwijzingen die inderdaad bevestigen dat het te zeer verwennen van tuinbonen uit den boze is:

- 1) Zet in op een vroege teelt. Turkenburg betoogt dat de tuinboon bij een late leg als gevolg van hogere temperaturen te welig gaat groeien, wat als gevolg heeft dat de bloesem zonder vruchtzetting afvalt. Uitpoten in februari of maart heeft daarom de voorkeur boven april.
- 2) Geef de tuinboon de ruimte. Turkenburg schrijft een plantafstand voor van 15 cm binnen de rij en van 1 m tussen de rijen. Achtergrond van dit voorschrift is opnieuw de vruchtzetting. Als de planten te dicht op elkaar staan, ontwikkelt de onderste bloesem zich niet tot boon.
- 3) De derde aanwijzing is meer een tip: Voortrekken en verplanten loont! Het blijkt al mogelijk te zijn om de tuinbonen in januari in de koude bak uit te poten, om ze pas later, als de vorst geweken is, te verplanten in de volle grond. Volgens Turkenburg wordt daardoor de bloeitijd vervroegd en de vruchtbaarheid verhoogd.

Natuurlijk kun je eindeloos blijven doorgaan met het raadplegen van tuinboeken, net zolang tot je door de bomen het bos niet meer ziet. We houden het hier bij drie aanvullende bronnen: "Zelf groenten kweken" (in Nederland uitgegeven door Lekturama) en "Het nieuwe moestuinboek" van Wim Oudshoorn (uitg. Zomer & Keuning Boeken BV). Als derde raadplegen we een teelthandleiding uit 1991 van het Informatie- en Kenniscentrum voor de Akkerbouw en de Groenteteelt in de Vollegrond. Het doornemen van deze publicaties levert nog een aantal aanvullende tips op die ik hieronder puntsgewijs noem.

4) Geef het wortelstel de gelegenheid zich goed te ontwikkelen. De tuinboon vormt een penwortel met grove, sterke zijwortels die soms doorgroeit tot een lengte van meer dan 1 meter. Dat vraagt om goed losgemaakte grond.

5) Houdt de vruchtwisseling in de gaten. Om de kans op bodemschimmels zoveel mogelijk te beperken, is het zaak de tuinbonen niet jaar in, jaar uit op hetzelfde stukje grond te telen. Een vruchtwisseling van eens in de vijf à zes jaar verdient daarom aanbeveling. In het verlengde hiervan: tuinbonen trekken ook stengelaaltjes (*Ditylenchus dipsaci*) aan. Het is daarom verstandig om na de oogst het kweekperceel niet te gebruiken voor gewassen die gevoelig zijn voor dergelijke aaltjes, zoals uien, aardappelen, bieten, peen, spinazie of knolselderij. Betere keuzes zijn prei of kool, of natuurlijk ...

groenbemesters.

6) Geef op tijd water. Zeggen dat je een tuinboon niet te veel moet verwennen, betekent nog niet dat je hem dan maar moet verwaarlozen. De tuinboon is net zoals bijvoorbeeld de aalbes wel eens in de rui. Dat betekent kortweg dat hij in tijden van droogte pardoes een deel van zijn bloemen of jonge vruchten laat vallen, met een forse oogstreductie als gevolg. Het is dus heel simpel; als het tijdens de bloei en het uitgroeien van de vruchten weinig regent, is begieten op droogtegevoelige gronden wenselijk, om niet te zeggen noodzakelijk. Wie niet begiet, is een deel van zijn opbrengst kwijt.

7) Zoals gezegd speelt ook het weer een belangrijke rol, vooral in relatie tot de aanwezigheid van insecten en hun rol bij de zelfbestuiving. Deze term roept mogelijk wat misverstanden op, bijvoorbeeld bij tuinders die denken dat zelfbestuiving hetzelfde is als "vanzelfbestuiving". Dat is niet het geval; er moet wel wat gebeuren rond zo'n plant en je moet er even voor gaan zitten om te snappen wat.

- Ook de tuinboonplant lokt insecten aan. Daarvoor zorgen de bladhoningklieren; de ronde, bruine tot zwarte vlekken in het midden van de steunblaadjes die aan de voet van bladsteel groeien. Behalve bijen trekken deze overigens ook de zwarte bonenluis aan, waarover later meer.

- De bloemen van de tuinboon zijn tweeslachtig wat inhoudt dat elke bloem tien meeldraden (behorend tot de mannelijke geslachtsorganen) en een stamper (vrouwelijk) heeft. Afhankelijk van de datum van zaaien en uitpoten en van het weer bloeien de bloemen in mei of juni. De plant toont ons dan een prachtige vlindervormige bloemenkroon. Deze wordt gevormd door vijf kroonblaadjes. Het grootste –wit met in het midden bruine strepen –wordt de vlag genoemd. De twee afzonderlijke bloembladen aan de zijkant van de vlag heten de zwaarden. Ook deze zijn wit met veelal een duidelijke donkere zwartbruine of zwartviolette vlek op elk zwaard. De overige twee witte bloembladen die vooral dienen om de stamper te beschermen worden het kieltje genoemd.

- Zelfbestuiving ziet op het proces waarbij het stuifmeel dat wordt aangemaakt in de meeldraden wordt overgebracht naar de stamper. Dat gebeurt wanneer de hommels, aangetrokken door de bladhoningklieren, op de zwaarden landen en de kiel naar beneden drukken om zo bij de nectar te kunnen. Met het naar beneden drukken van de kiel worden ook de stamper en de meeldraden vrijgemaakt. Er moeten rond het opengaan van de bloemen dus wel wat hommels om de tuinbonenplant heen zwermen om het bloemmechaniek in beweging te brengen.

- Evenals langdurige droogteperioden zijn ook langdurige regenperioden tijdens de bloei dus ongunstig voor de vruchtzetting van de tuinboon, vanwege het uitblijven van insectenbezoek. Gunstig is het weer dus vooral voor de vruchtzetting wanneer we als tuinders tegen elkaar kunnen zeggen: 't Is niet te nat en niet te droog.

Speciale rassen

In de voorgaande tekst is al een paar keer het belang benadrukt van een zo vroeg mogelijke teelt. Het komt de vruchtzetting ten goede, verhoogt de opbrengst en vermindert de kans op aantasting en schade door de zwarte bonenluis. Als vanzelf rijst dan ook de vraag of er bij tuinbonen, net zoals bijvoorbeeld bij prei, bij bieten of bij (bloem)kool, verschil te maken valt tussen vroege of late tuinbonen. Om daarover iets aan de weet te komen, moeten we ons gaan verdiepen in de verschillende rassen die er zijn. Voor die zoektocht is het echt verstandig om internet te raadplegen, omdat er steeds nieuwe rassen bij komen die misschien nog niet worden genoemd in handboeken. De teelthandleiding van het Informatie- en Kenniscentrum voor de Akkerbouw en de Groenteteelt in de Vollegrond noemt twee vroege rassen: Futura en Ratio. In elk geval voor het ras Ratio geldt dat het nog verkrijgbaar is bij de gespecialiseerde zaadhandel; zie: <https://www.bolster.nl/tuinboon-ratio-vicia-faba/p3098>.

Zoek je nog verder op internet dan ontdek je dat er behalve een vroeg ras ook nog een supervroeg ras wordt aanbevolen, namelijk een overwinteraar. De naam van dit ras is Aquadulce. Onder tuinders hoor je er weinig over en lang niet elke zadenleverancier neemt hem in de zadengids op.

Op social media klinken er echter enthousiaste geluiden over deze overwinteraar. Voer de zoekterm Aquadulce maar eens in op Twitter, dan spatten de loftuizingen aan het adres van dit tuinboontje van je scherm, zoals diverse Twitterberichten laten zien.

Over de vraag of je in onze Noordzijdepolder aan de slag wilt gaan met Aquadulces moet je trouwens wel even nadenken, want het boontje dient al in november of december te worden gelegd. Dat kan in kweekpotten of –bakken in de kas (waar je afhankelijk van de temperatuur rekening moet houden met een kiemtijd van 4 weken) of thuis in de vensterbank (kiemtijd doorgaans ongeveer een week). Kies je daarvoor, dan kom je wel in een soort non-stop-tuinieren terecht; een vierseizoenenproductie. En dat is nog niet alles, want uitgerekend die overwintering kan je als tuinder een hoop hoofdbrekens bezorgen en ook dat heeft weer alles te maken met het weer. Net als de Hollandse zomers zijn ook de Hollandse winters immers tamelijk onvoorspelbaar. Leg je de tuinboon in november en verlopen december en januari ongekend zacht, dan kan het dus zomaar gebeuren dat je eind januari met tientallen forse planten zit die nodig moeten worden uitgepoot. Logisch inderdaad; maar wat als in februari alsnog de winter invalt en er met goed fatsoen geen plantgat te graven valt?

Omgekeerd kan ook een strenge winter je de nodige kopzorgen geven en dat heeft vooral te maken met de vraag hoe winterhard de Aquadulce is. Op de veelal fraai vormgegeven verpakking tref je vaak geruststellende woorden aan met als strekking dat het boontje wel 10 graden vorst kan verdragen. In de praktijk moet dat echter altijd nog maar blijken. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat een paar nachtvorstjes van pak 'm beet -6, -7 °C je Aquadulces niet onberoerd laten als je ze bijvoorbeeld in een onverwarmde kas hebt gestald. Vaak treedt er zichtbare vorstschade op, tot uiting komend in zwarte vlekken op het blad. Wordt de steel van de plant zwart en strekt het aangetaste deel zich uit tot de wortel, dan is het einde oefening. Zo'n plant kan linea recta naar de composthoop; kapot gevroren en al. Natuurlijk kun je de schade beperken door de zaak af te dekken met vliesdoek. En een beetje tuinder is ervaren genoeg om niet met tien of twaalf, maar met dertig, veertig planten de winter in te gaan. Sneuvelt er wat dan houdt je nog wat over, zozegd.

En, het moet gezegd, krijg je de Aquadulce uitgepoot en slaat de plant aan, dan oogst je toch zo'n 2-3 weken eerder dan tuinders die met de klassieke voorjaarsteelten aan de gang zijn gegaan.

Één winstwaarschuwing moet ik nog wel geven. Zoals een van de buitenlandse twitteraars ook verheugd uitriep, leidde de vroege teelt er bij hem toe dat hij de zwarte bonenluis ontliet.

Garanties daarop geeft het werken met Aquadulces echter niet, want het afgelopen voorjaar heb ik toch echt een paar aangetaste, zwarte toppen moeten uitknippen. Verder is Aquadulces kweken best het proberen waard, want een beetje experimenteren op de tuin blijft tenslotte leuk (red.).